

Αθήνα, 27 Ιουνίου 2016

Εκδήλωση:

«Η στρατηγική της ανεξάρτητης ανάπτυξης της περιοχής της Νοτιοανατολικής Μεσογείου, και ειδικότερα μεταξύ της Ελλάδας, της Κύπρου και του Ισραήλ, με καινοτομία και συνεργασία με έμφαση στο περιβάλλον, την ενέργεια, την κατασκευή, την πολιτιστική κληρονομιά και τον τουρισμό».

Διοργάνωση:

Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας Επιστημονικό Τεχνικό Επιμελητήριο Κύπρου και την Ένωση Αρχιτεκτόνων και Μηχανικών Ισραήλ.

Θεματικό πεδίο:

Κατασκευή

Εισήγηση:

Ζαχαρία Αθουσάκη, Προέδρου ΣΑΤΕ

Εκλεκτοί προσκεκλημένοι,

εκ μέρους του Πανελληνίου Συνδέσμου Τεχνικών Εταιρειών ευχαριστώ τους συνδιοργανωτές για την πρόσκληση και τους συγχαίρω για την εξαιρετική πρωτοβουλία διοργάνωσης της σημαντικής αυτής εκδήλωσης.

A. Εισαγωγή - Εξωστρέφεια των ελληνικών κατασκευαστικών εταιρειών

Η περίοδος προετοιμασίας των Ολυμπιακών Αγώνων με την ταυτόχρονη κατασκευή σημαντικών άλλων έργων ευρωπαϊκής χρηματοδότησης σήμανε την υπερβολική ανάπτυξη του ελληνικού κατασκευαστικού δυναμικού και την δημιουργία πολλών και ισχυρών εργοληπτικών επιχειρήσεων.

Αρκετές εταιρείες εκτίμησαν ότι η μετά-ολυμπιακή μείωση των έργων, επρόκειτο να δημιουργήσει ασφυκτικές συνθήκες στην ελληνική αγορά, και ιδιαίτερα σε εκείνες τις εταιρείες που δεν είχαν ενταχθεί στα τότε μεγάλα σχήματα από συγχωνεύσεις της 7ης τάξης .

Για το λόγο αυτό, αρκετές από αυτές τις εταιρείες και σίγουρα όσες είχαν τις απαιτούμενες τεχνικές και οικονομικές δυνατότητες, άρχισαν προσπάθειες εξωστρέφειας, οι οποίες, προϊόντος του χρόνου, εντάθηκαν, ειδικά δε από το 2006/7 και μετά οπότε και η ελληνική αγορά δημοσίων και ιδιωτικών έργων άρχισε να εμφανίζει σημάδια κόπωσης.

Είναι αναμενόμενο ότι οι προσπάθειες εξωστρέφειας των ελληνικών τεχνικών εταιρειών επικεντρώθηκαν κυρίως σε τρεις ευρύτερες περιοχές: Αραβική Χερσόνησος, Μεσόγειος και Βαλκάνια, με βάση τα ακόλουθα κριτήρια: Εγγύτητα, Ελληνική παρουσία - ιστορικό, Εξασφαλισμένη χρηματοδότηση έργων (Βαλκάνια - Κύπρος από την ΕΕ, Αραβία πετρέλαια, Διεθνής Τράπεζα σε κάποιες χώρες και των 3 περιοχών), Συνθήκες εγκατάστασης, ανάληψης και εκτέλεσης έργων (θεσμικό περιβάλλον, πολιτική σταθερότητα, δαπάνες και γραφειοκρατία εγκατάστασης και ανάληψης έργων, ευκολία εξεύρεσης/εισαγωγής προσωπικού, εξοπλισμού, υλικών και αναλωσίμων κλπ), Περιθώρια κερδοφορίας, ύπαρξη ισχυρών ντόπιων συνεργασιών, παρουσία ελληνικών τραπεζών.

Με βάση τα ανωτέρω κριτήρια όλοι αντιλαμβάνεστε ότι η Κύπρος απετέλεσε μία ελκυστική περίπτωση για τις ελληνικές κατασκευαστικές εταιρείες ενώ επίσης πρόσφορο έδαφος να αναπτυχθεί η εξωστρέφεια των ελληνικών εταιρειών απετέλεσαν οι περιπτώσεις της Βουλγαρίας, Ρουμανίας, Η.Α. Εμιράτων, Κατάρ, Ιορδανίας, Ιράκ, Τουρκίας.

Το Ισραήλ, όπως παρατηρείτε, απουσιάζει από αυτήν την λίστα των πιθανών προορισμών εξωστρέφειας προ δεκαετίας.

Σημειώνω εδώ ότι η απόφαση δραστηριοποίησης μίας τεχνικής εταιρείας στο εξωτερικό συνεπάγεται πολυετή κοπιώδη και κοστοβόρα προεργασία και κατά συνέπεια δεν είναι διατεθειμένοι όλοι οι επιχειρηματίες να αναλάβουν τέτοια ρίσκα.

Πέραν από τις διαδικασίες εγκατάστασης, οι οποίες στην περίπτωση της Κύπρου είναι απλούστατες και γρήγορες, εν αντιθέσει με τις αντίστοιχες σύμφωνα με τα αραβικά και τα ελληνικά δεδομένα, είναι η ανεύρεση αξιόπιστου ντόπιου συνεργάτη, η προετοιμασία συμμετοχής σε διαγωνισμούς με εξασφαλισμένη χρηματοδότηση, η αντιμετώπιση ποικίλων και διαφορετικών επιπέδων επίβλεψης και ροής χρηματοδότησης των έργων ανά περίπτωση κ.ο.κ.

Παραδειγματικά αναφέρω ότι συνήθως στα αραβικά κράτη η εγκατάσταση των υποκαταστημάτων είναι χρονοβόρα και δαπανηρή, κυρίως διότι υπάρχει προστατευτισμός έναντι των ξένων εργολάβων, υπάρχει υποχρέωση σειράς αδειοδοτήσεων και εγγραφών σε τοπικούς συλλόγους και επιμελητήρια, έναρξη στην εφορία, ατέλειωτη γραφειοκρατία για άνοιγμα τραπεζικού λογαριασμού, ενώ δεν μπορεί να παραληφθεί και η αναφορά στο θέμα της διαφθοράς.

Ακόμη και κατά την πιο πρόσφατη οκταετία όπου η κρίση έχει γίνει η μονιμότητα στην Ελλάδα με καταστροφικές συνέπειες για τον κλάδο όπως:

- Σωρευτική μείωση του Δείκτη Παραγωγής στις Κατασκευές κατά 75,3%
- Μείωση της απασχόλησης στις Κατασκευές κατά 251,7 χιλ. εργαζόμενους
- Μείωση της συμμετοχής του κλάδου στο ΑΕΠ στο 2,13% έναντι του 8,5% του τέταρτου τριμήνου του 2006.
- Μείωση του δείκτη παραγωγής κατασκευών στα δημόσια έργα κατά 66,2%.
- Μείωση του δείκτη παραγωγής κατασκευών στα ιδιωτικά έργα κατά 84,3%.

ή και κατά την περίοδο 2008-2013:

- Μείωση του πλήθους των επιχειρήσεων του κλάδου κατά 26%
- Μείωση του κύκλου εργασιών από την κατασκευαστική δραστηριότητα κατά 62,5%
- Μείωση του κύκλου εργασιών από την οικοδομική δραστηριότητα κατά 75,5%

οι ελληνικές τεχνικές εταιρείες συνεχίζουν να συμβάλλουν, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΤΤΕ κατά το 2014 με εισαχθέν συνάλλαγμα από κατασκευαστικές υπηρεσίες ύψους 845,3 εκ. ευρώ, και κατά το 2015 με 612 εκ. €, σχεδόν τριπλάσιο δηλαδή από το συνάλλαγμα που ήρθε άλλες δραστηριότητας που στηρίζονται ενθέρμως από την ελληνική πολιτεία (λάδι, γαλακτομικά προϊόντα κ.λ.π.)

Η ανάδειξη του κατασκευαστικού τομέα σε πρωταγωνιστικό εξαγωγικό κλάδο της ελληνικής οικονομίας κατά την τελευταία οκταετία είναι πραγματικός άθλος αν ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι πραγματοποιήθηκε:

- Σε συνθήκες βαθύτατης οικονομικής ύφεσης
- Με συσσωρευμένες ζημιές του κλάδου άνω του 1 δισ. ευρώ
- Με τις ελληνικές τράπεζες σε αδυναμία να παρέχουν υποστήριξη
- Απέναντι σε ξένους ανταγωνιστές πολλαπλάσιου μεγέθους

- Χωρίς την αναγκαία και εύλογη υποστήριξη που οι τελευταίοι απολαμβάνουν από τις κυβερνήσεις των χωρών τους στην εξαγωγική προσπάθεια
- Και παρότι το Δημόσιο καθυστερεί πληρωμές και επιστροφές προς τον κλάδο που ισούνται ή και ξεπερνούν τα έσοδά του από τις εξαγωγές.

Η ελληνική πολιτεία ακόμα και στις καλές της μέρες, ποτέ δεν εισέφερε πρακτικά στην προσπάθεια εξωστρέφειας γενικότερα αλλά ακόμα περισσότερο σε αυτή των τεχνικών εταιριών. Τόσο οι εταιρίες που εκτελούν έργα στο εξωτερικό όσο και οι έλληνες εργαζόμενοι εκεί, δεν απολαμβάνουν καμία φορολογική, ασφαλιστική ή πιστοδοτική εύνοια. Η απουσία διπλωματικών μας αποστολών σε πολλές χώρες ενδιαφέροντος και η αποδυνάμωση τους (ιδιαίτερα του εμπορικού τμήματος), η έλλειψη φορολογικών και τελωνιακών συμφωνιών δεν βοηθά. Όπως δεν βοηθά η μείωση των αεροπορικών συνδέσεων.

Β. Σχέσεις Ισραήλ - Ελλάδα και Κύπρου Ελλάδα - Δυνατότητες και Προοπτικές Κατασκευών

B.1 Ισραήλ - Ελλάδα

Τα τελευταία 6 έτη οι Ελληνο-ισραηλινές σχέσεις διανύουν μια χρυσή περίοδο καθώς η Αθήνα και η Ιερουσαλήμ έχουν σφυρηλατήσει έναν νέο στρατηγικό συνεταιρισμό, ο οποίος οφείλουμε να παραδεχθούμε ότι έχει ενταθεί τον πιο πρόσφατο ενάμιση χρόνο.

Η διαδικασία ξεκίνησε το καλοκαίρι του 2010 με την ιστορική ανταλλαγή επισκέψεων των τότε Πρωθυπουργών της Ελλάδας και του Ισραήλ, οι οποίοι πήραν την πολιτική απόφαση να αναβαθμίσουν τις διμερείς σχέσεις των δύο χωρών. Η πρωτοβουλία αυτή ακολουθήθηκε από μία άνευ προηγουμένου ανταλλαγή επισκέψεων υψηλόβαθμων αξιωματούχων μεταξύ των δύο χωρών που κορυφώθηκε με την επίσκεψη του Προέδρου της Ελληνικής Δημοκρατίας στην Ιερουσαλήμ τον Ιούλιο του 2011.

Η στρατηγική αναβάθμιση των διμερών σχέσεων συνεχίστηκε και με την ανάληψη της εξουσίας από τις επόμενες κυβερνήσεις της Ελλάδος.

Αυτές οι εξελίξεις αποτελούν μια ξεκάθαρη ένδειξη ότι για τις κυβερνήσεις τόσο της Ελλάδας όσο και του Ισραήλ, η απόφαση για την σύσφιξη των σχέσεων ξεπερνά πλέον τα πολιτικά κόμματα και αποτελεί έναν μακροπρόθεσμο στρατηγικό στόχο που βασίζεται στα κοινά συμφέροντα και τις ιστορικές σχέσεις μεταξύ του ελληνικού και του εβραϊκού λαού.

Η Ελληνο-Ισραηλινή συνεργασία έχει γίνει πολυεπίπεδη και παρουσιάζει αλματώδη δραστηριότητα σε τομείς όπως είναι οι διπλωματικές σχέσεις, η άμυνα, η υψηλή τεχνολογία, ο τουρισμός και ο πολιτισμός. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η αύξηση των Ισραηλινών τουριστών στην Ελλάδα και ειδικά αυτών που επισκέπτονται την Θεσσαλονίκη καταφτάνοντας με κρουαζιερόπλοια και με τις νέες απευθείας πτήσεις προς την πόλη από το Τελ Αβίβ. Η πόλη έχει μια ιδιαίτερη ιστορική και πολιτιστική σημασία για τους Εβραίους ανά τον κόσμο.

Εξ όσων γνωρίζουμε σήμερα η Ελλάδα και το Ισραήλ βρίσκονται σε σοβαρές διαβουλεύσεις για συνεργασία σε τομείς όπως είναι η ενέργεια, οι επενδύσεις και η αγροτική ανάπτυξη και ίσως και οι κατασκευές. Για τον σκοπό αυτό, έχει προγραμματιστεί επιχειρηματική αποστολή στο Ισραήλ υπό τον υφυπουργό κ. Μάρδα. Θα πρέπει ωστόσο να σημειώσουμε ότι η αγορά του Ισραήλ για τις ελληνικές τεχνικές εταιρίες δεν είναι το ίδιο εύκολα προσβάσιμη όσο άλλων χωρών καθώς τα στάνταρτς είναι πολύ αυστηρά, ενδεχομένως υποκρύπτοντας και κάποιον προστατευτισμό υπέρ των ισραηλιτικών τεχνικών εταιριών.

B.2 Κύπρος - Ελλάδα

Οι σχέσεις Ελλάδας και Κύπρου είναι αδελφική και ως εκ τούτου και οι οικονομικές συναλλαγές μεταξύ των δύο χωρών ιδιαίτερα αυξημένες και έντονες,

Το υψηλό επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης των δύο χωρών σε σχέση με την ευρύτερη περιοχή, καθώς και οι εθνικοί άρρηκτοι δεσμοί που τις συνδέουν, συνιστούν το βασικό απόθεμα και το διακριτό συγκριτικό πλεονέκτημα στην ανάπτυξη των διμερών οικονομικών συνεργιών.

Η αμφίδρομη οικονομική σύζευξη προσφέρει τη δυνατότητα στην Ελλάδα να λειτουργεί ως δίαυλος επιχειρήσεων της Κύπρου προς τις χώρες της ΕΕ και της Ανατολικής Ευρώπης, ενώ από την Κύπρο επεκτείνει την γεωοικονομική εμβέλειά της στην Ν.Α. Μεσόγειο και διευρύνει τις ευκαιρίες επιχειρηματικής πρόσβασης στις αγορές της Μέσης Ανατολής, καθώς και στις πέραν αυτής πολυπληθυσμιακές αραβικές αγορές.

Η σύγκλιση των οικονομικών συμφερόντων, η συμπληρωματικότητα των οικονομιών των δύο χωρών, η οικονομική σταθερότητα που τις διακρίνει καθώς και το υψηλό επίπεδο των οικονομικών σχέσεων τους αποτυπώνεται ανάγλυφα στους τομείς του διμερούς εμπορίου, των επενδύσεων και του τουρισμού.

Η ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ, τον Μάιο του 2004, διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη των επιχειρηματικών σχέσεων Ελλάδας- Κύπρου, καθώς έδωσε μεγαλύτερη ώθηση στις επιχειρηματικές σχέσεις των δύο χωρών, ενώ και η ένταξή της στην ΟΝΕ λειτούργησε ως μοχλός μεγαλύτερης ανάπτυξης των οικονομικών σχέσεων που θα οδηγήσει στην πλήρη ενοποίηση του οικονομικού χώρου των δύο χωρών .

Σε αυτό το πλαίσιο υπάρχει διαχρονικά σημαντική παρουσία ελληνικών τεχνικών εταιρειών στην Κύπρο αλλά και δραστηριοποίηση Κυπρίων επιχειρηματιών στον εγχώριο κατασκευαστικό κλάδο.

Γ. Πεδία συνεργασίας.

Προσωπικά ως Κρητικός στην καταγωγή θα τονίσω τις ιδιωτικές συνεργασίες και κατασκευές που έγιναν και γίνονται τα τελευταία χρόνια στον αγροτοδιατροφικό τομέα με την ανάπτυξη και συνεργασία πολλών κρητικών μονάδων με τη παραγωγή αγροτικών προϊόντων μέσω των σύγχρονων θερμοκηπίων πλήρους αυτοματισμού και της μεθόδου υδροπονικής καλλιέργειας.

Παράλληλα μεγάλο πεδίο συνεργασίας εκτιμώ ότι υπάρχει στην εκμετάλλευση των πρωτοποριακών μεθόδων αφαλάτωσης που έχουν αναπτύξει οι Ισραηλίτες καθώς και στην γραμμή ενέργειας με υποθαλάσσιο καλώδιο που θα συνδέει το Ισραήλ, την Κύπρο και την Κρήτη.

Πρόσφατα στο 16ο Συνέδριο του Ινστιτούτου Πολίτικης και Στρατηγικής (IPS) ο υπουργός Ενέργειας και Υδατινών Πόρων του Ισραήλ, Yuval Steinitz, έκανε την αποκάλυψη ότι στην ισραηλινή Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (ΑΟΖ) υπάρχουν ακόμη τεράστια κοιτάσματα φυσικού αερίου (σχεδόν 2.200 δισεκατομμύρια κυβικά μέτρα φυσικού αερίου) αναγγέλλοντας ότι σύντομα, πιθανότατα το φθινόπωρο, θα υπάρξει νέος διαγωνισμός για τη δανειοδότηση ερευνών στις περιοχές αυτές.

Όμως το πιο ενδιαφέρον στοιχείο στην ομιλία του Ισραηλινού υπουργού, ήταν ότι πέραν από την βασική επιλογή εξαγωγής φυσικού αερίου, με αγωγούς στις γειτονικές χώρες, Ιορδανία, Αίγυπτο και Τουρκία, το Υπουργείο του εξετάζει και την εναλλακτική επιλογή του αγωγού προς την Κύπρο και από εκεί προς την Ελλάδα, δηλώνοντας ότι για πρώτη φορά ότι το «έργο αυτό του αγωγού προς την Ελλάδα είναι τεχνικά δυνατό και, σε αντίθεση με ό,τι πιστεύαμε μέχρι τώρα, το κόστος δεν είναι τόσο υψηλό».

Παράλληλα οι ενδείξεις για ανακάλυψη και νέων κοιτασμάτων φυσικού αερίου στην ισραηλινή ΑΟΖ θα δώσει νέα ώθηση στις έρευνες που γίνονται στην περιοχή και ενισχύει και τη θέση της Λευκωσίας, καθώς εκκρεμεί ο νέος γύρος αδειοδοτήσεων στην κυπριακή ΑΟΖ.

Πέραν αυτών στα καθαρά κατασκευαστικά θέματα το ΥΠΕΞ μας έχει ενημερώσει για την πρόθεση του Υπουργείου Κατασκευών και Στέγασης του Ισραήλ να προσελκύσει εταιρείες με τεχνογνωσία

στην «βιομηχανική κατασκευή κατοικιών», με παράλληλη εισαγωγή εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού (έως 1000 άτομα), ώστε και να αντιμετωπιστεί το οικιστικό πρόβλημα που αντιμετωπίζει η χώρα και να μεταφερθεί τεχνογνωσία, μέσω της συνεργασίας με εγχώριες εταιρείες καθώς σήμερα η στέγη στο Ισραήλ χαρακτηρίζεται από υψηλή τιμή και χαμηλή ποιότητα. Σε αυτόν το στόχο οι ελληνικές τεχνικές εταιρείες θα μπορούσαν να βοηθήσουν τα μέγιστα.

Θα πρέπει ωστόσο ορισμένα αρνητικά στοιχεία των σημερινών συνθηκών στην Ελλάδα να αναστραφούν. Ως τέτοια πολύ ενδεικτικά σημειώνω την επίλυση του προβλήματος έκδοσης και γενικευμένης αποδοχής των εγγυητικών επιστολών των ελληνικών τραπεζών (ήδη ως ΣΑΤΕ βρισκόμαστε σε συνεργασία με τον Οργανισμό Ασφάλισης Εξαγωγικών Πιστώσεων για την ανάπτυξη ενός ανταγωνιστικού προγράμματος έκδοσης ε.ε. προς τις ελληνικές τεχνικές επιχειρήσεις), την ένταξη και των κατασκευαστικών επιχειρήσεων στις διατάξεις του αναπτυξιακού νόμου, ειδικά σε εκείνες που προβλέπεται διευκόλυνση στην αντικατάσταση του μηχανολογικού εξοπλισμού, την εγχώρια στήριξη του κλάδου προκειμένου να μην απαξιωθεί περαιτέρω το παραγωγικό δυναμικό του, την απομείωση της φορολογικών, ασφαλιστικών κ.α. επιβαρύνσεων για τα έργα εξωτερικού, τόσο των εταιριών όσο και του προσωπικού τους καθώς και την ενίσχυση των αεροπορικών συνδέσεων.

Σας ευχαριστώ.